

# Dozvuky ombudsmanského setkání expertů na lidská práva: národní lidskoprávní instituce (NHRI) si jako nezávislý prostředník mezi státem, občanskou společností i veřejností musí nejdříve získat jejich důvěru

24.10.2023 - | Veřejný ochránce práv

**„Když se dnes řekne ombudsman, téměř každý má představu, co dělá a v čem je užitečný. Ale pokud jde o NHRI, národní lidskoprávní instituci, povědomí mezi veřejností, ani mezi politiky není vysoké. A my bychom samozřejmě rádi toto povědomí prohloubili nebo zvýšili,“** uvedl ombudsman Stanislav Křeček s tím, že k osvětlení významu NHRI by měla sloužit právě i odborná debata na půdě jeho úřadu.

*„Národní lidskoprávní instituce nemůže nařídít státu, co má dělat. Role NHRI spočívá v tom, že upozorňuje na problémy v oblasti lidských práv a vysvětluje, proč je důležité je řešit. Případně může řešení nastínit a podílet se na něm.“* Popsala v diskuzi fungování NHRI Kristin Høgdahl z Norské instituce pro lidská práva (NIM) a vysvětlila, že konečné rozhodnutí je vždy v rukou volených představitelů státu.

Generální tajemnice Evropské sítě národních lidskoprávních institucí (ENNHRI) Debbie Kohner zdůraznila, že NHRI na jedné straně pracují s občanskou společností a mají přístup do komunit, které se obvykle hůř oslovují. Na druhé straně jsou v úzkém kontaktu s institucemi státu, které jsou za nápravu případných nedostatků v ochraně lidských práv odpovědné. *„NHRI sice nemá žádnou exekutivní moc a její doporučení nejsou závazná, to ale neznamená, že je bezzubá. Její měkká moc naopak může být velmi efektivní. Aktivita NHRI jsou založené na spolupráci, a právě otevřený a konstruktivní přístup pomáhá k dosažení změn způsobem, který není bojovný nebo nepřátelský,“* shrnula Debbie Kohner.

Zkušenosti ze zemí, které na rozdíl od Česka už vnitrostátní lidskoprávní instituci mají, podle účastníků diskuze ukazují, že tento způsob nezávislého monitorování a prosazování lidských práv je účinný. Podobná je v mnoha ohledech už dnes i práce veřejného ochránce práv: *„Můžeme apelovat na vládu, aby se pokusila prosadit příslušný zákon. Je to dialog a součástí dialogu je, že doporučení musí přinést reakci druhé strany,“* přiblížil zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm. Zároveň připomněl, že veřejný ochránce práv se zatím nemůže systematicky zabývat ochranou a prosazováním lidských práv ve všech oblastech a v celé šíři včetně lidskoprávního vzdělávání a osvěty nebo monitorování úrovně právního státu. Lidskoprávní aspekt je ale nedílnou součástí práce ombudsmana už od samého počátku.

Podle zákona o veřejném ochránci práv ombudsman *„působí k ochraně osob před jednáním úřadů (...), pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.“* Postupně zákonodárci jeho působnost rozšířili o ochranu práv lidí omezených na osobní svobodě, agendu rovného zacházení nebo o monitorování práv lidí s postižením. Nyní by se díky připravované novele zákona mohl veřejný ochránce práv stát i národní lidskoprávní institucí. Kancelář ombudsmana proto už čtvrtým rokem spolupracuje s norskou NHRI na posílení lidskoprávního přístupu v činnosti

veřejného ochránce práv[1] tak, aby byl lépe připravený se případného mandátu NHRI zhostit.

Pravidla pro národní lidskoprávní instituce shrnují takzvané Pařížské principy přijaté Valným shromážděním OSN v prosinci 1993. „NHRI musí mít široký mandát k prosazování i ochraně lidských práv. Důvěryhodnost jí propůjčuje systém mezinárodní akreditace, který zaručí, že NHRI není závislá ani na státu, ani na jakýchkoli zájmových skupinách. K tomu jí pomáhá také dostatečný rozpočet,“ vypočítala generální tajemnice ENNHRI Debbie Kohner. Právě na potřebu dostatečného finančního a personálního zabezpečení zamýšlené české NHRI poukazoval v minulosti i veřejný ochránce práv a varoval před pouze formálním zřízením národní lidskoprávní instituce.

[1] Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu LP-PDP3-001. Projekt je součástí Programu lidská práva financovaného z Norských fondů 2014-2021 prostřednictvím Ministerstva financí.

[https://www.ochrance.cz/aktualne/dozvuky\\_ombudsmanskeho\\_setkani\\_expertu\\_na\\_lidska\\_prava\\_naro\\_dni\\_lidskopravni\\_instituce\\_nhri\\_si\\_jako\\_nezavisly\\_prostrednik\\_mezi\\_statem\\_obcanskou\\_spolecnosti\\_i\\_verejnosti\\_musi\\_nejdrive\\_ziskat\\_jejich\\_duveru](https://www.ochrance.cz/aktualne/dozvuky_ombudsmanskeho_setkani_expertu_na_lidska_prava_naro_dni_lidskopravni_instituce_nhri_si_jako_nezavisly_prostrednik_mezi_statem_obcanskou_spolecnosti_i_verejnosti_musi_nejdrive_ziskat_jejich_duveru)